

1983-2015 DÖNEMİNDE GENEL SEÇİMLERİN SONUÇLARINA GÖRE ELAZIĞ'IN SİYASİ EĞİLİMİ

*Political Tendency of Elazığ According to the General Elections
Results in Period 1983-2015*

Onur YERLİKAYA ŞAŞMAZ*

Özet

Bu çalışmanın amacı, 1983 genel seçimlerinden günümüze dek yapılmış 10 genel seçimin sonuçları ışığında Elazığ'ın siyasi eğilimini değerlendirmektir. Nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesinin kullanıldığı bu çalışmada, TÜİK ve YSK'dan alınan seçim istatistikleri, seçim haritalarına dönüştürülmüş, rakamsal veriler temel alınarak içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; Elazığ ili, temelde "sağ" profilde bir siyasi eğilim göstermiş, ortaya çıkan "muhafazakâr" yönelimin, politik kişiselleştirme ve sosyal yakınlık bağlamında siyasal aktörlerin seçim eğilimini etkilediği sonucuna varılmıştır. Siyasi eğilim açısından "sol" yönelim, yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte, etnik Kürt siyasi hareketinin 2000'li yıllardan itibaren şehrin Doğu kesimini etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Siyasi yapı, 1980 dönemi, genel seçimler, siyasi eğilimler.*

Abstract

The aim of this study is to evaluate the political tendency of Elazığ city within the framework of ten general elections' results starting from 1983 to present. In this study document review used as a qualitative research technique and election statistics gained from TUIK and YSK. Election maps and content analysis acquired based on that numerical data. According to findings, Elazığ is basically showed a "right" political tendency. As a conclusion political actors affected political trend in the context of political personalization and social proximity with respect to "conservative" orientation. In terms of political trend, Elazığ had scarcely any "left" orientation. However, the ethnic Kurdish political movement has been found to affect the eastern part of the city since 2000s.

Key Words: *Political structure, 1980 Era, general elections, political tendencies.*

Giriş

Modern demokratik toplumlarda ortaya çıkan sosyal sorunların karmaşık yapısı ve bu sorunları kavrayabilmek adına daha teknik bilgi edinimine ihtiyaç duyulması, bireylerin sorunlar üzerinde birincil dereceden

---

* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi/Elazığ

sorumluluk almaktan kaçınmaları gibi bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte, günümüzde “partiler demokrasisi” olarak tabir edilen bir yapıda, sorunların çözümü konusunda aktif rol almak istense dahi, buna imkân verilmemekte; seçmenin rolü, partiler tarafından belirlenip kendilerine sunulan aday listeleri içinden bir tercih yapmakla sınırlandırılmaktadır (Kapani, 2007: 152). Kısacası “*halkın kendi kendisini yönetmesi*” ideası, pratikte işlevini yitirmiştir.

Günümüzde, temsili liderlerin seçimler yoluyla iş başına geldiği siyasal sistemler söz konusudur ve çeşitli siyasal partilerin seçmenlere alternatifler örgütlediği seçim koşulları, günümüz çağdaş demokrasi sürecinin tanımlayıcı temelini oluşturmaktadır (Powell, 1990: 4). Siyasi parti, doktrin ve eylemden oluşan bir program etrafında birleşen insanları örgütleyerek, serbest seçimler yoluyla siyasi iktidarı ele geçirme amacıyla ortak çabaları düzenleyip kanalize eder (Tunaya, 1982: 254). Vatandaşların rekabetçi seçimlere katılımı, siyasal katılım açısından demokrasinin ayırt edici bir özelliğidir (Powell, 1990: 17); ancak, halkın siyasi partiler etrafında örgütlenerek siyasal katılımında bulunmaları, karmaşık bir ilişki ağında gerçekleşir. Çam'a göre ‘siyasal katılma’, siyasal sistem içinde bulunan vatandaşların doğrudan ya da dolaylı biçimde yöneticilerin seçimini ve kararlarını etkilemeyi amaçlayan eylemlerin bütünüdür (Çam, 2002: 169-170). Siyasal katılmanın bu denli geniş bir kapsama yayılmasının sebebi, günümüz toplumlarında siyasal hayatın git gide karmaşıklaşan bir yapı arz etmesidir. Bu sebeple etkili bir siyasal katılım için birtakım gereklilikler doğmuştur. Her düzeyde siyasal gelişmenin yakından izlenmesi, farklı özelliklerdeki konularda siyasal tavırlar takınılması, siyasal tartışmalar, sosyal ve siyasal örgütlere üye olma ve seçim çalışmalarında görev alma gibi siyasal eylemler, birer gereklilik olarak ortaya çıkmıştır (Baykal, 1970: 27). Dahl (1963), siyasal katılımın boyutlarını ilgi, önemseme, bilgi ve eylem olarak sıralar. Birbiriyle bağlantılı olan bu dört boyut, sırasıyla siyasal alan hakkında ilgi duymakla başlar, ilgi duyulan konular önemsenir, ardından haklarında bilgi edinilir ve son aşamada eyleme geçilerek siyasal olaylar içinde aktif bir konuma gelinir (Kapani, 2007: 144).

Siyasal katılmanın temelinde yer alan oy verme davranışı, iç içe geçen pek çok faktörün etkisiyle ortaya çıkar. Siyasal katılmanın eylemsel faaliyetler, siyasi örgütlenmelere üyelik ve seçimlerde adaylık gibi mücadeleye dönük tarafı göz önüne alındığında oy verme davranışı, oldukça pasif ve bireysel bir etkinlik olarak görülse de, seçim sonuçlarını doğrudan belirleme vasfı ile çağdaş demokrasiler içinde son derece önemli bir yere sahiptir.

Seçmenlerin siyasi eğilimlerini belirleyen çok sayıda sosyal ve psikolojik faktörden söz edilebilir. Coğrafi ve demografik özellikler, eğitim duru-

mu, meslek ve sosyo- ekonomik seviye, aile ve akran gruplarının etkisi, kitle iletişim araçlarından edinilen mesajlar gibi sosyolojik faktörlerin yanı sıra, siyasi etkenlik duygusu ve yurttaşlık bilinci gibi psikolojik faktörlerle birlikte, siyasi katılımın özünü oluşturan siyasal ilgi ve bilgi, siyasi tercihlerin oluşmasına etki etmektedir.

Siyasal eğilimi ortaya çıkaran faktörler ve motivasyonlar; bilimsel araştırmaların konularını oluşturduğu takdirde, daha derinlikli bir bilgiye ulaşılabılır. Bu çalışmanın amacı ise, istatistiksel veriler ışığında genel bir çerçeveye çizebilmektir.

Kuruluşundan bu yana parlamenter sistemle yönetilen Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi tarihinde 1923-1946 yılları arası, "*tek parti dönemi*" olarak adlandırılmaktadır. Türkiye'de çok partili siyasi hayat, 1945 yılında Milli Kalkınma Partisi'nin kurulmasıyla başlamış; 1946 yılında kurulan Demokrat Parti'nin katılımıyla gerçekleşen 1946 genel seçimleri, Türkiye Cumhuriyeti siyasi tarihinin 'ilk çok partili genel seçimi' olma özelliği taşımıştır. Bu gelişmeyle birlikte siyasi seçimlerin düzenlenmesi amacıyla seçim sistemi belirlenmesi yoluna gidilmiştir.

Ne tür bir seçim sisteminin benimseneceği, en önemli siyasal tercihlerden biri olarak, siyasal partilerin sayıları başta olmak üzere siyasal sistemin pek çok unsurunu derinden etkilemektedir (Özbudun, 2000: 521). Seçim sistemleri, genel anlamda çoğunlukçu ve nisbi olarak iki ayrı biçimde formüle edilirler ve seçim çevresi büyüklüğü ile seçim barajı kriterlerine göre belirlenirler (Erdoğan, 1999: 5-11). 1946 yılında çok partili döneme geçiş sonrası, Ünlükaplan (2003), 1950 yılında yapılan ilk genel seçimden günümüze kadar denenen seçim sistemlerini; "1950, 1954 ve 1957 yıllarında geniş bölgesel (liste usulü) çoğunluk 1961 yılında barajlı d'Hondt; 1965 yılında milli bakiye; 1969, 1973 ve 1977 yıllarında barajsız d'Hondt, 1983 yılında çifte barajlı (seçim çevresi ve ülke barajı) d'Hondt, 1987 ve 1991 yıllarında çifte barajlı d'Hondt ve kontenjan uygulaması, 1995 ve 1999 ve 2002 yıllarında ise ülke barajlı d'Hondt" olarak belirtmektedir (Ünlükaplan, 2003: 49).

Bu çalışmada Türkiye'de bugüne dek yapılan genel seçimlerin bir kesiti ele alınmıştır. 1980'den sonra yapılan genel seçim sonuçlarına göre Elazığ ilinin siyasal eğiliminin değerlendirildiği bu çalışmada 1983 seçimlerinin başlangıç olarak seçilmesinin sebebi, Türkiye'nin yaşadığı üçüncü ve son askerî darbenin siyasi anlamda önceki dönemlere göre keskin bir ayrışma yaratmasıdır. 12 Eylül 1980 tarihinde ordu yönetime el koymuş, yayınlanan 1 numaralı MGK bildirisinde göre bu harekâtın amacı, "ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek

ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır” şeklinde ifade edilmiştir (İba, 1998: 259). Bir başka deyişle ordu, '80 darbesi sonrasında devleti ve vatandaşları “sosyal bölünme ve ekonomik çöküşten korumak, politikacılar ile siyasi partilerin sorumlu oldukları anarşi ve şiddetten kurtarmak” maksadıyla bu müdahaleyi gerçekleştirdiğini belirtmiştir (Ahmad, 2010: 185).

Türk siyasi tarihi açısından 12 Eylül 1980 darbesi, bir kırılma noktasıdır. Siyasi eğilimlerde değişim gözlenmektedir. Yükseler (2011), eğilim değişimini etkileyen unsurları; “12 Eylül askeri yönetim döneminde mevcut siyasi partilerin kapatılması, yeni partilerin kurulması, etnik terör ve terörle mücadele, ekonomik ve siyasi nedenlerle yaşanan iç göçler, nüfus artışı ile ekonomik ve sosyal hayatta gözlenen hızlı değişim” olarak ifade etmektedir (Yükseler, 2011: 3). 1980 darbesi sonrasında Türkiye'nin siyasi yapısında birtakım değişimler gözlenmektedir. Darbe sebebiyle kesintiye uğrayan demokrasi, 1983 genel seçimleri ile devam etmiş, ancak seçimler askeri yönetim tarafından yapılandırılmıştır.

1983 genel seçimleri askeri yönetimin izin verdiği üç siyasi partinin katılımı ile gerçekleşmiş, önceki dönemde faal olan politikacılara siyaset yasağı getirilmiştir (Yükseler, 2011). Dönemin en önemli ayırt edici özelliği, çift seçim barajı uygulamasıdır. “İstikrarlı bir hükümet kurulması için çoğunluk sisteminin gerektiği” fikrinden hareketle nisbi temsil sistemi kabul edilerek d'Hondt barajı uygulamaya konmuştur (Asrak-Hasdemir, 1992: 254). 1980 Darbesi Türkiye'nin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısında değişimlerin ortaya çıktığı bir dönemin başlangıcını işaret etmektedir. Bir dönüm noktası olarak kabul edilebilecek bu olgu Türk siyasi hayatını belirgin bir biçimde şekillendirmiştir. Öncelikli olarak örgütlenme özgürlüğüne getirilen sınırlamalar, demokrasinin işlerliğini sekteye uğratmış, '80 öncesi dönemde yaşanan olayların etkileri günümüze dek yansımalarını sürdürmüştür.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 1980 döneminin yol açtığı siyasal ve toplumsal değişimler açısından bir dönüm noktası olan 1983 seçimlerinden bugüne kadar yapılan genel seçimlerin sonuçları doğrultusunda Elazığ ilinin genel seçim eğilimini tespit etmektir. Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1-1983-2015 döneminde gerçekleşen genel seçim sonuçlarına göre, ülke genelinin siyasi eğilimi Elazığ ilinin siyasi eğilimi ile benzerlik veya farklılık göstermekte midir?

2- 1983-2015 dönemi seçim sonuçları, Elazığ seçim çevresinde kendine has sonuçlar doğurmuş mudur?

Yöntem

Bu çalışma, nitel bir araştırma olarak yürütülmüştür. Veri toplama tekniği olarak “doküman incelemesi” tekniği kullanılmıştır. “Araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi veren yazılı materyallerin analizi” (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187) olarak tanım-lanan bu tekniği, Duverger (1973) ‘belgesel gözlem’ olarak adlandırmak-tadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

1980 döneminden bu güne gerçekleşmiş olan genel seçimlerin sonuçlarından yola çıkarak Elazığ ilinin siyasi eğilimini analiz edebilmek amacıyla, öncelikle seçim istatistiklerinin incelenmesi gerekmiştir. Bu sebeple ‘orijinallik’ ve ‘güvenirlik’ açısından Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Yüksek Seçim Kurulu (YSK) verileri temel alınmıştır. Her iki kurumun yayımladığı verilere internet siteleri üzerinden ulaşılmış, Elazığ seçim çevresini kapsayan on genel seçimin verileri elde edilmiştir.

Seçim sonuçlarını içeren bu dokümanlar, araştırmanın tüm veri setini oluşturduğu için, kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulmuştur. Öncelikle on temel kategori belirlenmiştir. 1983, 1987, 1991, 1995, 1999, 2002, 2007, 2011, 2015 Haziran ve 2015 Kasım Genel Seçimlerinin Elazığ ili sonuçları olarak belirlenen bu kategoriler, birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirilmiş, birbiriyle ilişkili seçimler arasında bir bağ kurulmuştur. Her bir değerlendirme göz önüne alınarak genel bir yargıya varılmıştır.

Temel analiz birimi olarak oy sayıları belirlenmiş ve bu verilere dayanarak siyasi partiler özelinde çıkarsamalarda bulunulmuştur.

Elde edilen veriler, öncelikle ilçeler ve siyasi partiler parametrelerinde tablolaştırılmıştır. Herhangi bir rakamsal hataya mahal vermemek adına, tablolardaki değerler tekrar tekrar kontrol edilmiştir. Tablolar oluşturulurken her seçim için ülke genelinde %10 seçim barajını geçen siyasi partilerin oy sayıları başta verilmiş, ardından (varsa) “bağımsız” ve “diğer” oy sayıları aktarılmıştır. Rakamsal verileri daha net bir biçimde ifade edebilmek amacıyla, ArcGIS yazılımı kullanılarak Elazığ seçim haritaları çizilmiştir. Haritalarda ilçelerin oy oranları pasta grafiklerle gösterilmiş, rakamsal veriler ise bir tablo halinde haritaların sonuna eklenmiştir.

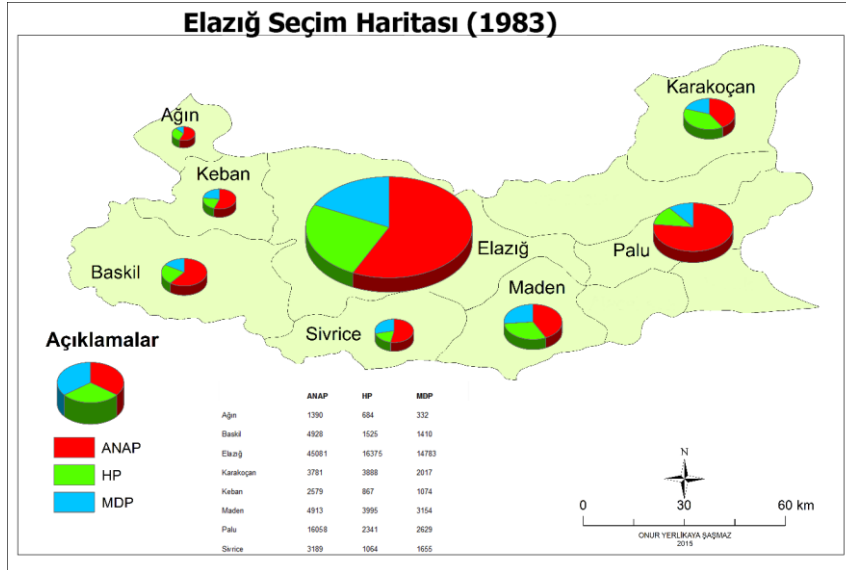
Haritalarda gösterilen veriler analiz edilmeden önce, her bir seçim için Türkiye genel sonucuna kısaca değinilmiş; Elazığ’a ilişkin çıkarsamalar, genel sonuç göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Seçim barajını geçen siyasi partilerin kategori unsurları oluşturduğu bu haritaların bir kısmında

yer alan 'diğer' sütunu, baraj altında kalan siyasi partilerin oy sayılarını göstermektedir. Doküman incelemesinde kullanılan TÜİK ve YSK verilerinden hareketle, 'diğer' oy sayıları ayrıntılı bir biçimde incelenmiş, baraj altında kalan oyların, barajı geçen partilerin oylarından fazla olduğu durumlar, rakamsal verilerle desteklenerek analize dâhil edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

1. 1983 Seçim Sonuçları

1980 Askeri Darbesi'nden sonra Türkiye'de gerçekleşen ilk genel seçim olması sebebiyle 1983 seçimleri, Türk siyasi tarihinde ayrı bir yere sahiptir. Seçim çevresi barajının uygulamaya konduğu bu seçimin öncesinde yaşanan siyasi gelişmeler, önceki dönemde siyaset yapan birçok politikacının siyasi yaşamına engel konduğu bir atmosferde gerçekleşmiştir.

Şekil 1: Elazığ İli 1983 Genel Seçim Sonuçları

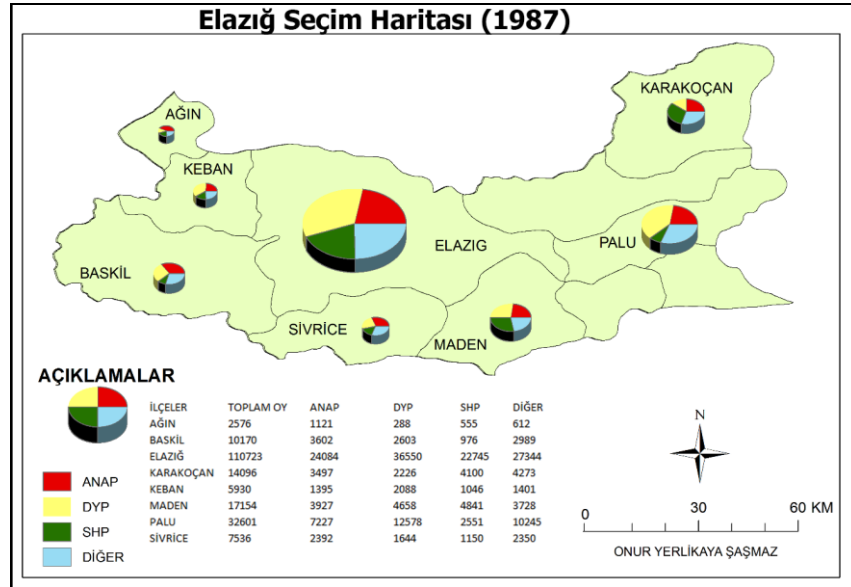
Seçimlere katılan üç siyasi partiden Anavatan Partisi (ANAP), %45,1 oranında oy alarak birinci olmuş; sol eğilimli bir parti olarak kurulan Halkçı Parti (HP), ülke genelinde aldığı %30,5 oranında oy ile ana muhalefet partisi konumuna gelmiştir. Askeri yönetimce büyük oranda desteklenen Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) ise oyların %23,3'ünü alarak sonuncu parti olmuştur.

Elazığ'da ise Keban, Palu ve Sivrice'de MDP'nin HP'den daha fazla oy aldığı görülmekle birlikte, Elazığ'ın bu seçimlerdeki siyasal eğilimi, ülke

geneliyle paralellik arz etmektedir. ANAP'ın almış olduğu oylara yüzdelik dilim açısından bakıldığında (%58.6), ülke genelinden daha yüksek bir oranda tercih edildiği görülmektedir.

2. 1987 Seçim Sonuçları

1987 seçimleri Türk siyasi tarihinde, çok partili dönemde, halkın seçimlere ilgi ve katılımının en yüksek olduğu genel seçimler olma özelliğindedir (Arslan ve Çağlayandereli, 2006:8). Siyasi hayat üzerinde '80 sonrası süreç ve devamında yaşanan baskının bir nebze hafiflediği görülmekte, kurulan yeni partiler ve '80 öncesi dönemin politikacılarının siyasi yasaklarının kaldırılması (Altan, 2005: 180-181; Arslan ve Çağlayandereli, 2006: 8-9), siyasi katılımın artmasını sağlayan bir motivasyon etkisi yaratarak halkın seçimlere yüksek oranla ve çoğunlukçu bir eğilimle katılmasına yol açmıştır.

Şekil 2: Elazığ İli 1987 Genel Seçim Sonuçları

Seçimlerden galip çıkan ve parlamentoda temsil edilen siyasi partilerin oy oranları, ANAP (%36,3), SHP (%24,7) ve DYP (%19,1) şeklinde olmuştur.

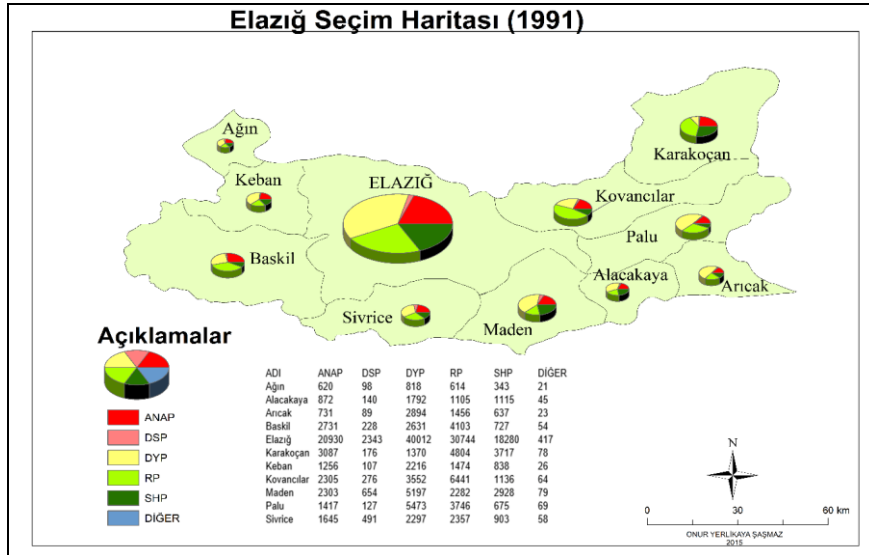
1987 seçimlerinin ülke genelindeki sonuçları ile Elazığ seçim çevresi sonuçları karşılaştırıldığında önemli farklar ortaya çıkmıştır. Elazığ'da seçim barajını geçen partilerin oy dağılımına bakıldığında Doğru Yol Partisi (DYP) birinci, ANAP ikinci ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) üçüncü

partidir. Türkiye geneli ile tamamen farklı olan bu dağılımda, DYP'nin birinci parti olmasında Ali Rıza Septi-oğlu'nun siyasi konumu, etken bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte Baskil'de 1387, Karakoçan'da 3484 ve Palu'da 8700 oy alan ancak seçim barajını geçemeyen Refah Partisi'nin (RP), Elazığ'da aldığı oy sayısının fazlalığı dikkat çekicidir. Ayrıca sağ kul-varıda mücadele eden 4 partinin (ANAP, DYP, RP ve MÇP) sağ oyları parçaladığı bu seçimlerde (Altan, 2005: 181), SHP'nin Elazığ'da güçlü bir varlık gösterememesi, Elazığ'ın siyasi eğiliminin yelpaze-nin sağ tarafına yakınlığının bir göstergesi konumundadır.

3. 1991 Seçim Sonuçları

1991 genel seçimlerinde DYP, %27 oyla ülke genelinde birinci parti konumuna gelmiştir. Seçim barajını geçerek parlamentoda temsil hakkı kazanan diğer partiler ANAP (%24), SHP (%20.8), RP (16.8) ve DSP (%10.7) olmuştur. Bu seçimlerin sonucunda hiçbir parti tek başına hükümet kuracak çoğunluğa ulaşamadığı için, DYP-SHP koalis-yon hükümeti kurulmuştur.

Şekil 3: Elazığ İli 1991 Genel Seçim Sonuçları.

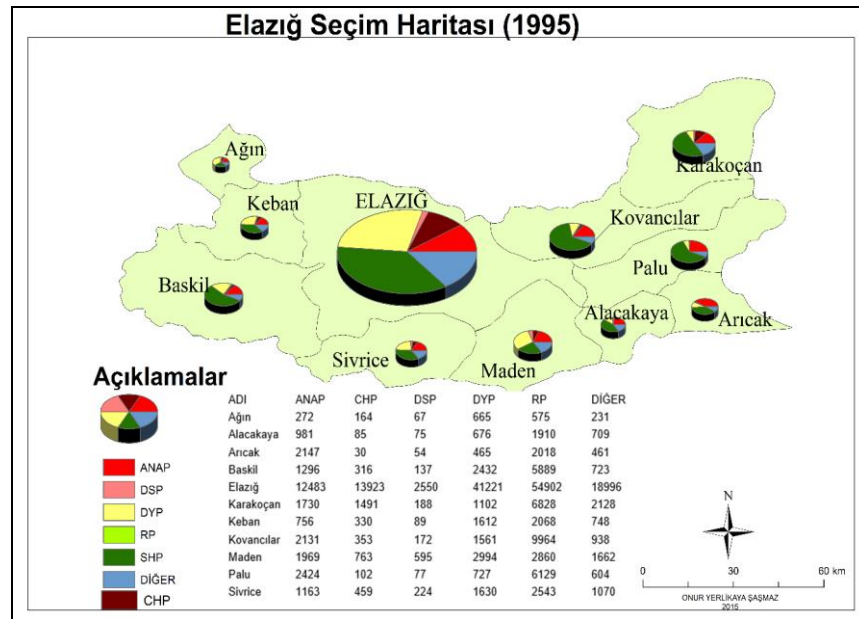
1991 seçimleri de, 1987 seçimleri gibi, Elazığ'ın siyasi eğiliminin Türkiye genelinden kısmen daha farklı olduğu seçimlerden biridir. Seçim sonuçlarına bakıldığında, ülke genelindeki sıralama, Elazığ açısından RP'nin dengeleri değiştirdiği bir tablo ortaya çıkarmıştır. Türkiye genelinde

dördüncü parti olan RP, Elazığ'da ikinci parti konumuna yükselmiştir. DYP ve DSP Elazığ oyları ülke genelindeki sıralamaya uygun biçimde sabit kalmış; ancak ANAP'ın ve SHP'nin oy sayıları, ülke sıralamalarından farklı olarak Elazığ'da bir basamak aşağıda seyretmiştir. RP'nin Elazığ'daki hızlı yükselişi ve sağ kulvar oylarının korunması, Elazığ'ın siyasal eğiliminin muhafazakarlık ekseninde konumlandığının bir göstergesidir.

4. 1995 Seçim Sonuçları

Bu seçimlerde RP, aldığı % 21.4 oy oranıyla seçimlerden birinci parti olarak çıkmıştır. ANAP ve DYP, eşit oy oranları ile (%19) ikinci ve üçüncü olmuş; DSP ve CHP ile birlikte, seçimlerde barajı geçen siyasi parti sayısı beş'e yükselmiştir.

Şekil 4: Elazığ İli 1995 Genel Seçim Sonuçları.

Seçimden sonra kurulan merkez sağ koalisyon hükümeti kısa sürede dağılmış; RP ve DYP koalisyonu kurulmuş ve 1970'li yıllardan sonra ilk kez muhafazakâr sağ tekrar hükümette yer almıştır.

1995 seçimlerinde, Elazığ ve ilçeleri açısından önemli bir fark ortaya çıkmıştır. Ülke genelinde %10 barajını geçen ve yukarıdaki şekilde yer alan siyasi partilerin dışında 'diğer' sütununda yer verilen oy sayıları detaylı bir biçimde incelenmiş ve Elazığ merkez ilçe ve Doğu ilçeleri açısından HADEP oylarının ayırt edici bir fark yarattığı ortaya çıkmıştır. Alacakaya'da

352, Arıcak'ta 318, Elazığ Merkez'de 5091, Karakoçan'da 1680, Kovancılar'da 378 ve Palu'da 268 olarak tespit edilen HADEP oylarının, barajı geçen CHP ve DSP oylarından yer yer daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Özellikle şehrin doğusunda böyle bir farkın ortaya çıkması; HADEP'in etnik özellikte bir siyasi parti olması ve sözü edilen bölgede Kürt kökenli nüfusun ağırlıklı olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

5. 1999 Seçim Sonuçları

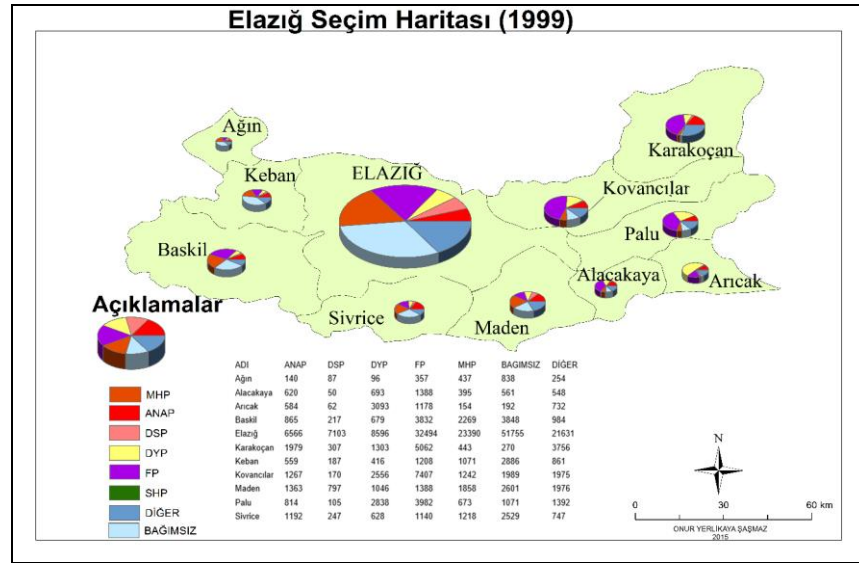
1999 seçimlerinde barajı aşan beş siyasi partinin oy oranlarına bakıldığında; sırasıyla DSP'nin %22, MHP'nin %18, kapatılan RP yerine kurulan Fazilet Partisi'nin (FP) % 15,4, ANAP'ın %13,2 DYP'nin %12 oy aldığı görülmekte, böylece ülke genelinde siyasi dengelerin oldukça değiştiği gözlenmektedir. 28 Şubat süreci ve RP'nin anayasa mahkemesi kararı ile kapatılması, muhafazakâr sağın seçmen desteğini olumsuz etkilemiştir.

Bu durumda, bir sol partinin birinci parti olması, milliyetçi ideolojideki MHP'nin uzun zamandır parlamentoda yer alamamasına rağmen bu seçimlerden ikinci parti olarak çıkması, önceki seçimlerin galibi RP'nin kapatılmasının ardından, devamı niteliğindeki FP'nin oylarının düşük olması ve ANAP ve DYP ile temsil edilen merkez sağın güçlkle seçim barajını aşması, bu seçimleri diğerlerinden farklı kılmıştır.

Elazığ cephesinden 1999 seçim sonuçlarına bakıldığında ise, bu seçimlerde Elazığ'ın Türkiye geneli ile yine uyum göstermediği görülmektedir. 1999 seçimlerinde Elazığ özelinde ilk göze çarpan sonuç BAĞIMSIZ oylardaki üstünlüktür. Bu seçimlere Bağımsız aday olarak giren Mehmet Açar'ın, Elazığ genelinde almış olduğu 68.540 oy; şimdiye dek bir bağımsız adayın aldığı en yüksek oy oranı olarak Türkiye'nin siyasi tarihinde önemli bir yer tutmaktadır.

Bağımsız oylar ayrı tutulup, seçim barajını geçen partiler açısından bir değerlendirme yapılacak olursa; ülke genelinde birinci parti olan DSP, Elazığ'da beşinci sıradadır. Yalnızca ikinci sırada olan MHP'nin konumu sabittir. Ülke genelinde üçüncü sırada yer alan FP, Elazığ'da birinci sıradadır. Üçüncü sırayı DYP, dördüncü sırayı ise ANAP almaktadır.

1999 seçimlerinde ülke genelinde yeterli oy çoğunluğunu sağlayamayıp baraj altı kalan diğer siyasi partilerin, ilçeler bazında almış oldukları oy sayılarının gösterildiği "diğer" sütunu incelendiğinde; kimi ilçeler özelinde CHP, BBP ve HADEP'e verilen oyların, seçim barajını geçen diğer siyasi partilerin oy sayılarından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5: Elazığ İli 1999 Genel Seçim Sonuçları.

Örneğin Ağın ilçesinde CHP'ye verilen 159 oy, ANAP'ın, DSP'nin ve DYP'nin oy sayılarından fazladır. Alacakaya'da 364 HADEP oyu, DSP'nin aldığı oy sayısını geride bırakırken, Arıcak'ta alınan 425 HADEP oyu DSP, MHP ve BAĞIMSIZ oy sayılarından daha fazladır.

Elazığ Merkez'de 8132 CHP ve 7204 HADEP oylarının, ANAP ve DSP'nin oylarından daha fazla olduğu görülmektedir.

-Baskil'de ise seçim barajını geçemeyen CHP'ye 393, BBP'ye ise 260 oy çıkmıştır ve her iki oy sayısı DSP'ye verilen oydan fazladır.

-Karakoçan'da 1432 oy CHP'ye 1847 oy HADEP'e verilmiştir ve bu sayılar, DSP, DYP, MHP ve BAĞIMSIZ oy sayılarından daha fazladır.

-Keban'da CHP'ye verilen 478 oy, DSP ve DYP oylarını geçmektedir. Kovancılar'da ise CHP'ye verilen 185, BBP'ye verilen 459 ve HADEP'e verilen 1015 oy, DSP'nin aldığı oy sayısını geçmiştir.

-Maden'de 984, Palu'da 571 oy CHP'ye verilmiş, ayrıca Palu'da HADEP'e 254 oy çıkmıştır.

Sözü edilen rakamlar, her iki ilçede de DSP'nin aldığı oy sayısından daha fazladır. Bu değerlendirmelerden anlaşılmaktadır ki, DSP her ne kadar ülke genelinde oyların çoğunluğu alarak birinci parti olsa da; Elazığ seçmeninin daha az tercih ettiği bir siyasi parti konumundadır ve Elazığ

özelinde 1999 seçimleri, genel eğilimden farklı nüanslar gösteren sonuçlara yol açmıştır.

6. 2002 Seçim Sonuçları

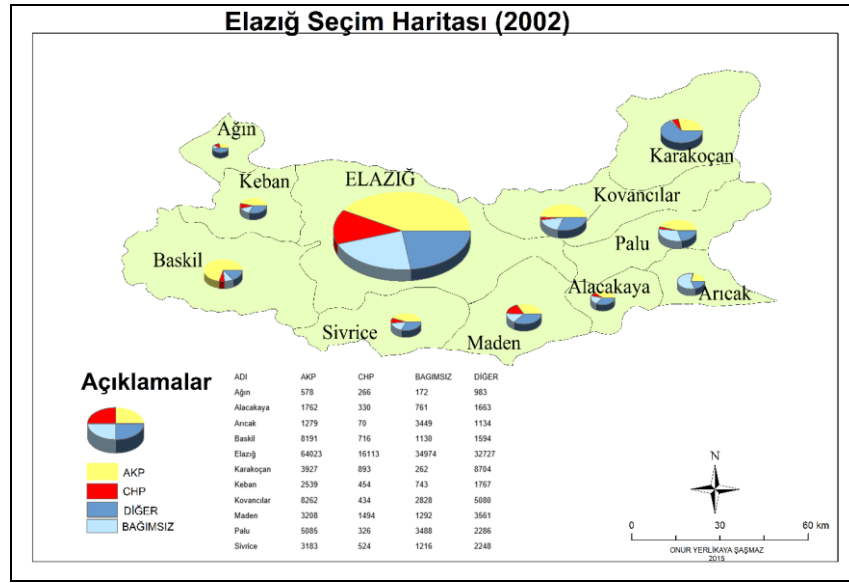
Türk siyasi tarihi açısından 2002 seçim sonuçları, yeni bir dönemin başlangıcını oluşturmaktadır. Türkiye, günümüze dek süren AK Parti iktidarı ile bu seçimlerden itibaren yönetilmeye başlamıştır. 2002 genel seçimlerinde ANAP, DYP ve MHP seçim barajı altında kalarak TBMM’de temsil edilme imkânlarını kaybederken, muhafazakâr sağ parti olan AK Parti, sağ siyasi eğilimin temel temsilcisi konumuna gelmiş, seçimlerde baraj altında kalmaktan kurtulan ikinci parti ise CHP olmuştur.

Elazığ özelinde ise bu tabloya üçüncü bir sütun eklenmiştir. Yine Mehmet Ağar’ın Elazığ bağımsız milletvekili olarak meclise girdiği bu seçimlerde, yeni kurulan bir parti olmasına rağmen Elazığ’ın AK Parti’ye anlamlı bir destek verdiği görülmektedir.

Bununla birlikte, ilçeler bazında bir değerlendirmeye gidilecek olursa, seçim barajı altında kalan kimi partilere verilen oyların yer yer CHP ve BAĞIMSIZ oylarını geçtikleri görülmektedir. Oldukça çeşitli bir yelpaze oluşturan “diğer” siyasi parti tercihleri şu şekildedir:

- Ağın’da MHP’ye 552;
- Alacakaya’da DEHAP’a 511, ANAP’a 389;
- Arıcak’ta ANAP’a 267, DEHAP’a 260, SP’ye 211, MHP’ye 122, GP’ye 108;
- Karakoçan’da DEHAP’a 4704, SP’ye 1987, ANAP’a 964;
- Keban’da MHP’ye 499;
- Kovancılar’da DEHAP’a 1870, SP’ye 1296, MHP’ye 829;
- Palu’da SP’ye 1133, DEHAP’a 477;
- Sivrice’de MHP’ye 687 oy çıktığı görülmektedir.

İlçeler bazındaki bu çeşitlilik, çok keskin çıkarımlar yapmaya izin vermeseyse de, şehrin Doğu kesiminde etnik temelli Kürt siyasetine destek verildiği görülmektedir. Ayrıca, çoğunlukla CHP’nin az oy aldığı yerlerde MHP ikinci parti konumundadır. Kapatılan Fazilet Partisi’nin devamı konumundaki SP’ye ise, özellikle Karakoçan, Kovancılar ve Palu çevresinde önemli destek verildiği görülmektedir. Elazığ açısından sağ eğilimin yükselişte olduğu bir dönem olarak 2002 seçim sonuçları, Elazığ’ın siyasi eğiliminin ana hatları olan sağ desteği ve sol yokluğunu pekiştirmektedir.

Şekil 6: Elazığ İli 2002 Genel Seçim Sonuçları.

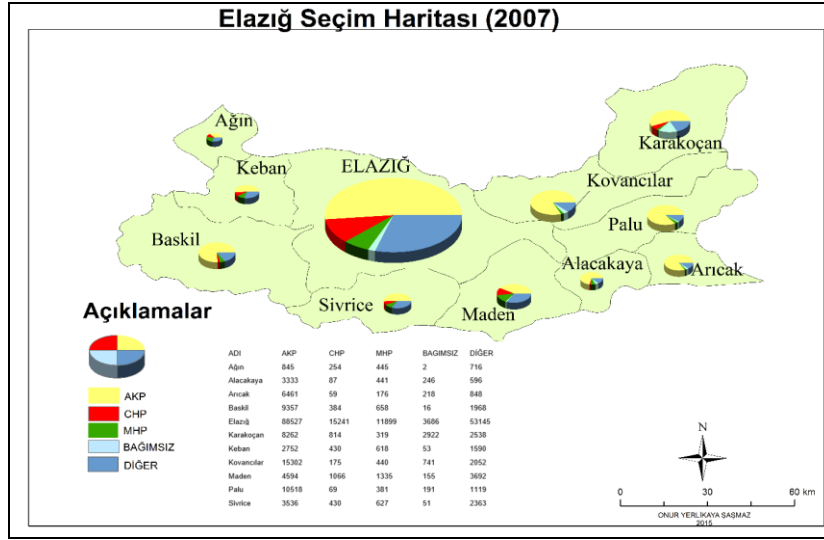
7. 2007 Seçim Sonuçları

AK Parti, 2003-2007 döneminde ekonomik ve sosyal politikalar alanında başarılı uygulamalar gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda demokratikleşme ve AB üyeliği konusunda izlediği politikalar, sağ seçmenler tarafından olumlu karşılanmıştır (Yükseler, 2011: 6).

Oldukça yüksek (%46,7) oy oranı ile iktidara gelen AK Parti, Elazığ seçmeninin de büyük oranda desteğini almıştır. Parlamentoda temsil edilen diğer siyasi partilerin ülke sıralaması, Elazığ özelinde de aynıdır.

2007 seçimlerinde, Demokrat Parti baraj altında kalmasına rağmen Elazığ'da nispeten yüksek bir oy oranı ile desteklenmiştir. Ağın 539, Alacakaya 418, Arıcak 588, Baskil 1646, Karakoçan 559, Keban 1544, Kovancılar 897, Maden 3174, Palu 504 ve Sivrice 2003 olmak üzere sadece ilçelerden toplam 11.872 oy DP'ye aittir. Barajı geçen siyasi partilerden daha yüksek oranda olmadığı için bu sıralamaya katılmayan Elazığ Merkez DP oyu 43.901 bu rakama eklendiğinde ortaya çıkan 55.735 rakamı; Elazığ genelinde CHP ve MHP'nin aldığı oyların toplamını ikiye katlamaktadır ve seçim barajı unsuru göz önünde bulundurulmadığı takdirde DP; Elazığ'da en çok oy alan ikinci parti konumundadır. Bu durumun sebebi, 1999 ve 2002 seçimlerinde Elazığ'ın Bağımsız milletvekili olan Mehmet Açar'ın, 2007 döneminde Elazığ DP 1. sıra milletvekili adayı olmasıyla açıklanabilir.

Bununla birlikte, Karakoçan'da 1385, Kovancılar'da 782 ve Palu'da 502 oy alan SP, baraj altında kalmasına rağmen sözü geçen ilçelerde barajı geçen CHP ve MHP'den daha fazla oy sayısına ulaşmıştır.

Şekil 7: Elazığ İli 2007 Genel Seçim Sonuçları.

8. 2011 Seçim Sonuçları

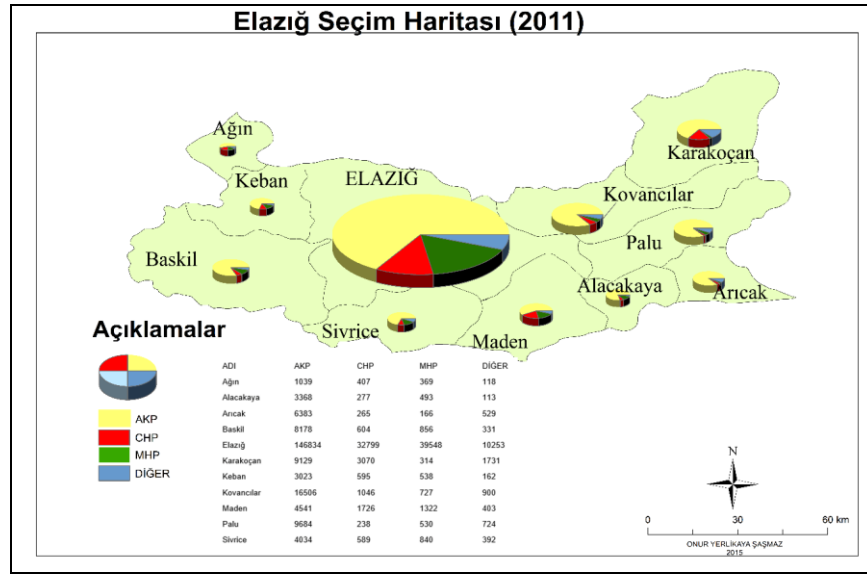
2007 yılında yapılan anayasa değişikliği referandumunda alınan “genel seçimler 4 yılda bir tekrarlanır”¹ kararından sonra 2011 genel seçimleri, Türkiye’de 34 yıl gibi uzun bir süre sonrasında ilk kez zamanında gerçekleşen bir seçim olma özelliğindedir. 2002 genel seçimlerinden yüksek oy oranıyla birinci olarak çıkan ve tek başına iktidar olan AKP, bu seçimlerde de oylarını arttırarak, %49,9 oyla, hükümet kurma hakkını tekrar kazanmıştır. Seçim barajını geçen CHP, ülke genelinde %25,9 oy alırken, MHP %12,9 oy oranı ile parlamentoya girmiştir. Bu seçimlerin Türk siyasi tarihi açısından farklı bir başka yönü de, ‘Emek Demokrasi ve Özgürlük Bloku’ olarak seçimlere katılan 36 bağımsız milletvekili adayından 35’inin mecliste yer alarak BDP çatısı altında meclise girmesidir.²

2011 seçimleri, Elazığ açısından kısmen Türkiye’nin genel seçim sonuçlarına uygun bir seyirde gerçekleşmiştir. AK Parti’nin yüksek oranda

¹ 31/05/2007 tarihli ve 5678 sayılı Kanununun 1. maddesiyle; Anayasanın 77. Maddesinin 1. fıkrasında geçen “beş” ibaresi, “dört” olarak değiştirilmiştir (bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5678.html>)

² <http://www.a24.com.tr/haber/kac-bagimsiz-meclise-girdi-35195.html?h=5>

oy alması, genel eğilimi en net biçimde yansıtan bir göstergedir. Ancak aradaki oy farkının yaklaşık 4000 civarında olmasına rağmen MHP oyları, CHP oylarını geçmiştir.

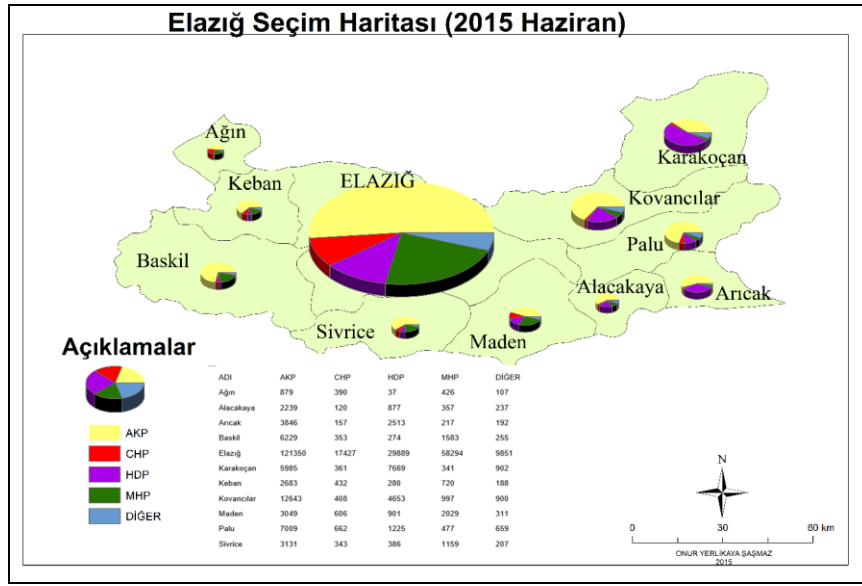

Şekil 8: Elazığ İli 2011 Genel Seçim Sonuçları.

Ayrıca Karakoçan'da SP'ye verilen 436 oy, MHP'nin aldığı oy sayısından daha fazla olmakla birlikte, Arıcak'ta CHP ve MHP oylarından daha fazla sayıda (349) Has Parti'ye çıkan oy sayısı şaşırtıcıdır.

9. 2015 Haziran Seçim Sonuçları

Haziran'da gerçekleşen 2015 genel seçimlerinin en önemli sonucu, seçimlere katılan partilerin hiçbirinin tek başına iktidar olabilmek için gereken oy oranını elde edememesidir. Üç dönem boyunca tek başına iktidar olan AK Parti, bu seçimlerde 276 sandalye sayısına ulaşamamış, ancak %40,8 oy oranı ile seçimlerden birinci parti olarak çıkmıştır. CHP %24,9 oy oranı ile ikinci, MHP %16,2 oy oranı ile üçüncü parti olurken; kapatılan BDP'nin devamı niteliğindeki HDP, bu seçimlere ilk kez girerek %13,1 oy oranı ile meclise giren dördüncü parti olmuştur.

Şekil 9: Elazığ İli 7 Haziran 2015 Genel Seçim Sonuçları.

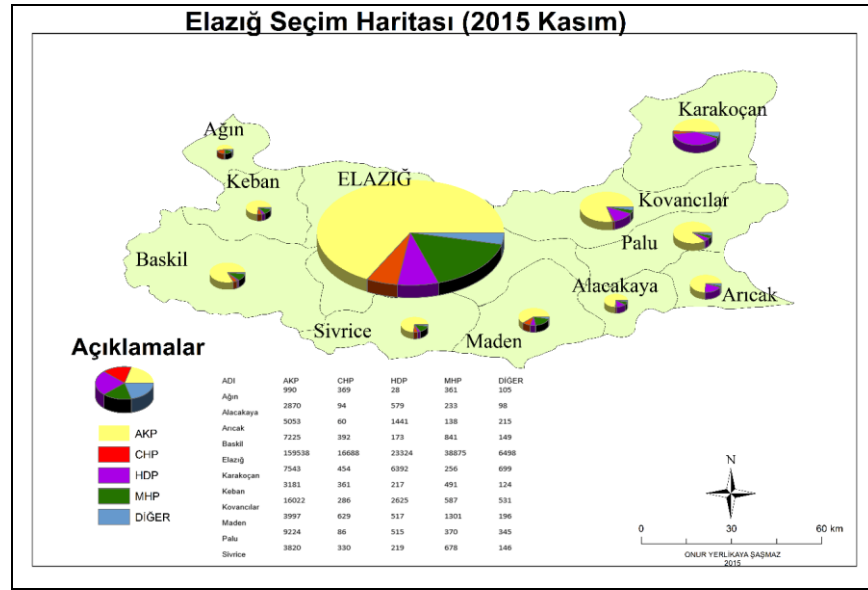
2015 Haziran seçimlerinde Elazığ genelinde siyasi partilerin aldıkları oyların çoğunluğuna göre sıralanması, AK Parti ayrı tutulduğunda Türkiye genelinden farklı bir tablo ortaya çıkarmaktadır. AK Parti'nin Elazığ'da birinci parti olma durumu, 2002'den beri istikrarla sürmektedir. Ancak bu seçimlerde MHP ikinci, HDP üçüncü ve CHP dördüncü parti olarak sıralanmıştır.

Bununla birlikte, Ağın'dan 68, Karakoçan'dan 579, Palu'dan 501 ve Kovancılar'dan 576 oy alan SP; ilçeden ilçeye değişmek koşuluyla AK Parti dışında barajı geçen diğer üç siyasi partinin bir ya da daha fazlasının oylarından daha çok oy almıştır.

10. 2015 Kasım Seçim Sonuçları

Haziran 2015 seçimlerinin sonucuna göre kurulması gereken koalisyon kurulamamıştır. Seçim barajını geçerek, koalisyon hükümetinin ortağı olabilecek siyasi partilerden yalnızca AK Parti ve CHP arasında ön görüşmeler yapılmış, ancak uzlaşma sağlanamamış ve güvenoyu alabilecek bir hükümet kurulamadığı için Cumhurbaşkanı tarafından erken seçim kararı alınmıştır. 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan genel seçimlerde AK Parti, oy oranını %49,48'e çıkararak tek başına hükümet kurma yetkisini tekrar elde etmiştir. CHP ise, oy oranını bir miktar arttırarak %25,31 ile ikinci parti konumundadır. Oy oranları düşen MHP (%11,9) ve HDP (%10,75) meclise giren diğer siyasi partilerdir.

Şekil 10: Elazığ İli 1 Kasım 2015 Genel Seçim Sonuçları.

Türk siyasi tarihinin en kısa sürede gerçekleşen erken seçimi olan Kasım 2015 Genel Seçimini, Haziran 2015 genel seçimleri ile kıyaslamak kaçınılmaz bir durumdur. Elazığ özelinde siyasi partilerin sıralaması, Haziran seçimlerinden farklı olmamakla birlikte; oy oranlarında AK Parti lehine ciddi bir artış gözlenmektedir. Diğer üç siyasi partinin, özellikle de MHP'nin oylarında bir düşüş söz konusudur. Bu durum, Türkiye geneli ile son derece benzer bir görüntüyü yansıtmaktadır.

2015 Kasım seçimlerinde SP, Arıcak'da 71, Karakoçan'da 394 ve Palu'da 209 oy alarak, barajı geçen muhalefet partilerinden CHP ve MHP'yi geride bırakmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Hızla değişen, karmaşıklaşan ve küreselleşen dünyadaki kaos ve çok yönlü sosyal olaylar, sadece Batı toplumlarını değil ülkemizi de etkisi altına almıştır. Arslan ve Çağlayandereli (2006), 1980 döneminden günümüze Türk siyasi yapısını analiz ettikleri çalışmalarının sonucunda, 1980 darbesi sonrası sağ kanadın çok hızlı bir toparlanma sürecine girdiğini, 1999 genel seçimleri dışarıda tutulmak kaydıyla, her seçimde genel bir artış eğilimi gösteren sağ parti oy ortalamasının %67.39 civarında seyredip, 2000'li yıllarda % 69.07'ye eriştiğini ifade etmektedirler. Buna karşın, sol partilerin seçmen desteğinin inişli-çıkışlı bir eğilim gösterdiği, solun genel oy eğiliminin

hep gerilemiş içinde ve sağ partilerin gerisinde olduğu vurgulanmıştır (Arslan ve Çağlayandereli, 2006: 30-31).

Elazığ'ın 1980 sonrası siyasi eğilimine bakıldığı zaman; Türkiye genelinden çok da farklı olmadığı görülmektedir. Zaman zaman seçim sonuçlarının bir Türkiye prototipi olduğu Elazığ'da genel sonuçlara ters düşen eğilimler de ortaya çıkmıştır ve bu durum öncelikli olarak “sol” oyların eksikliği temelinde şekillenmiştir. Genel bir tablo çizmek gerekirse; Elazığ'-ın muhafazakâr bir siyasi yönelimi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Şehrin kendine has birtakım iç dinamiklerinin siyasi eğilimi şekillendirme ve çeşitlendirme açısından ince ayrımlar yarattığı görülmektedir. Öncelikle Elazığ'ın siyasi iletişim biçimi, ağırlıklı olarak “politik kişiselleştirme ve aday” parametresinden gerçekleşmektedir. Siyasi figürlerin genel siyasal eğilimdeki görünümüne araştırma bulgularında yer verilmiştir. Özellikle Mehmet Açar ile kurulan *sosyal yakınlık* (Divanoğlu, 2007: 78), 1999, 2002 ve 2007 genel seçimlerini etkilemiştir. Bununla birlikte 1980 dönemi sonrası yapılan genel seçimlerin yanı sıra, önceki seçimlerde de Ali Rıza Septioğlu'nun güçlü bir figür olmasının, Elazığ'ın siyasal eğilimini genel anlamda etkilediği düşünülmektedir. Burada önemli bir fark da söz konusudur. Özellikle Palu³ çevresinde Septioğlu Ailesine verilen destek, seçmen eğilimini etkileyen bir durum olsa da, Haziran 2015 seçimlerinde CHP'nin Elazığ'da aldığı oy sayısı göz önüne alındığında (bkz. Şekil 9) seçimlere CHP'den milletvekili adayı olarak katılan ve Ali Rıza Septioğlu'nun oğlu olan Fevzi Septioğlu'na aynı desteğin verilmediği görülmektedir. Bu durum, ‘politik kişiselleştirme’ ve ‘sosyal yakınlık’ faktörlerinin, Elazığ'da seçmen tercihlerini önemli ölçüde etkilemelerine rağmen; “sağ eğilim ve muhafazakârlık” ölçütünün önüne geçemedikleri kanaatini uyandırmaktadır.

Elazığ seçim sonuçları değerlendirildiğinde “sol eğilim” in azlığı ve hatta yokluğu dikkat çekicidir. İncelenen dönem içinde sol partilerin sıralaması, sadece 2007 seçimlerinde Türkiye geneliyle paralellik göstermiştir. Ancak DSP'nin birinci parti olarak çıktığı 1999 genel seçimlerinde Elazığ'da son sırada olması, Elazığ'da sol eğiliminin yokluğunun en çarpıcı göstergesidir. Bütün bunların yanı sıra, Etnik Kürt siyasi eğilimi Elazığ'ın bir bölümünü etkilemektedir. Etnik bir siyasi yönelimle çeşitli isimlerle kurulan ve kapatılan Kürt siyasi partilerinin son temsilcisi HDP ve önceki

³ Palu ilçesinin Elazığ'ın siyasal tercihlerinde öncü rol oynaması, gazeteci Abdülkadir Konuksever tarafından “Urartu Etkisi” olarak nitelendirilmiştir. 2002'den beri Elazığ'da yükselen AK Parti başarısı seçim listelerindeki adayların Palu kökenli olmasıyla ilişkilendirilmiştir (bkz. <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/elazigda-urartu-etkisi>).

oluşumları, 1995 seçimlerinde ve 2002 seçimlerinden itibaren bugüne dek yapılan seçimlerde Elazığ'ın Doğu kesiminden oy almaktadır. Etnik özelliklerle şekillenen bu siyasi eğilim, bir başka çalışmada sosyolojinin coğrafyacı yaklaşımı bağlamında tartışılabilir. Fakat bu çalışmada dikkat çeken nokta, bu oluşumun siyasi konumudur. Her ne kadar HDP'nin Kürt milliyetçiliği ve sol tandans açısından siyasi yelpazedeki yeri tartışılrsa da, sol yönelimli bir parti olduğu söylemlerinden çıkarılmaktadır.⁴ Elazığ seçmeninin baskın sağ eğilimi açısından bir çelişki oluşturan bu durum, bölgenin yapısal anlamda etnik karakteri ile açıklanabilir. Ayrıca özellikle Türk siyasi hayatının son dönemlerini de kapsayacak biçimde düşünüldüğünde, ideolojik tutumların seçim sonuçlarına doğrudan yansması gibi keskin bir sonuca ulaşmak söz konusu değildir.

Sonuç olarak yıllara göre ele alınan seçim sonuçları çerçevesinde Elazığ ilinin, yıllar içinde 'muhafazakâr' bir kimlik yansımalarıyla çoğunlukla iktidara yakın bir portre çizdiği, Türkiye'nin genel siyasi eğilimini yansıtan bir duruş sergilediği ve çoğunlukla devletçi bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir.

Kaynaklar

Ahmad, F. (2010). *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*. (4.baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Altan, C. (2005). Genel Seçimler-Yerel Seçimler İlişkisi (1983-2004). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(12).

Arslan, D.A ve Çağlayandereli, M. (2006). 1980 Askerî Müdahalesi Sonrasında Günümüze Türkiye'nin Siyasi Yapısı. <http://j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/39/48> adresinden 01.12.2015 tarihinde alınmıştır.

Asrak-Hasdemir, T (1992). 1980 Sonrası Türkiye'de Seçim Sistemi: Kimi Saptamalar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(01).

Baykal, D. (1970). *Siyasal katılma: bir davranış incelemesi* (No. 302). Sevinç Matbaası: Ankara.

Çam, E. (2002). *Siyaset bilimine giriş*. (8. basım), Der Yayınları: İstanbul.

Divanoğlu, S. (2007). *Seçim Kampanyalarında Milletvekili Adaylarının ve Partilerin Kullandıkları Pazarlama Karması Elemanları Üzerine Bir Çalışma*. Doktora tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Erdoğan, E. (1999). Seçim sistemleri ve siyasal sonuçları: İstikrar ve temsiliyet. http://www.urbanhobbit.net/PDF/secim_sistemleri.pdf adresinden 01.12.2015 tarihinde alınmıştır.

⁴ <http://www.hdp.org.tr/parti/parti-tuzugu/10>.

İba, Ş. (1998). *Ordu Devlet Siyaset*. Chiviyazıları Yayınevi: İstanbul.

Kapani, M. (1978). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Özbudun, E. (2000). "Seçim Sistemleri ve Türkiye". <http://www.ankara.edu.tr/law/fdesgisi/10ergun> adresinden 01.12.2015 tarihinde alınmıştır.

Powell, G. B. (1990). *Çağdaş Demokrasiler*. S Yayınları: Ankara

Tunaya, T. Z. (1982). *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku (5.basım)*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Ünlükaplan, İ. (2003). 1950 Sonrası Türkiye'de Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Bireysel Tercihlerin Kolektif Tercihlere Yansıması Açısından İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(11).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Genişletilmiş 6. Baskı). SeçkinYayıncılık: Ankara

Yükseler, Z. (2011). 1977-2007 Döneminde Milletvekili Genel Seçim Sonuçları ve Siyasi Eğilimlerdeki Değişim. http://www.researchgate.net/profile/Zafer_Yukseleler adresinden 01.12.2015 tarihinde alınmıştır.

Veri Kaynakları:

www.tuik.gov.tr

www.ysk.gov.tr